

z 16. století, pochází z 13. století. V husitských dobách a po nich ho vojska čtyřikrát dobyla, ale nový pán hrad vždy nechal obnovit. Také po konfiskaci podle Benešových dekretů po II. světové válce měla pa-

Poškozené malby v renesanční kapli čekají na rekonstrukci.

mátka namále, ve správě Československé lidové armády totiž beznadějně pustla. V devadesátých letech 20. století však hrad zažil (pokolikáté už?) velkou obnovu.

Grabštejn sloužil odjakživa jako základna k ozbrojeným výpadům. Jeho vládci přepadali nejen bohatá města v nedaleké Lužici, ale i bohaté kupce, putující po blízké stezce. Během třicetileté války drancovali kraj pod Grabštejnem Švédové. Mezi lidmi se dodnes vyprávějí pověsti o zlatém pokladu, ukrytém na hradu, desítky pátračů ho ale hledaly marně. „Stejně tak kolují zkazky o podzemních chodbách, jejichž délka prý překonává i délku tras pražského metra,“ usmívá se kastelán hradu Jan Sedlák. „Nikdo je zatím ještě neobjevil, i když příběhů o tom, jak někdo byl v chodbě těsně předtím, než se zavalila, jsem slyšel nepočítaně.“

Po pádu socialismu v roce 1989 připomínal Grabštejn rozvalinu, zatékalo do něj rozbitými střechami, nebyly tam žádné expozice.

Nyní navštěvují turisté zejména unikátní renesanční kapli sv. Barbory. Ještě před deseti lety vypadala katastrofálně, pomohly jí však kromě jiného i benefiční koncerty rodáka z nedaleké Chotyně, sólisty opery Národního divadla Ludka Vele. Přesto obnova památky se vzácnými freskami ze 16. století stále není hotova. „Máme však šanci i na příspěvky z Evropské unie, poněvadž jde skutečně o historické prostory mezinárodního významu,“ poznamenává kastelán Sedlák. Na rekonstrukci hradu proudí ročně mezi dvěma až třemi milióny korun.

V současné době je přístupné severní křídlo hradu, sklepení, kovárna a velká věž. Na její ochoz se vystoupá po necelém stúschodů. Nekrásnější pohled se naskytá na hory, k raritám patří panoráma rovina-tého polského pohraničí s obřími komíny tepelné elektrárny v Turowě, jež v minulých desetiletích společně s německými tepelnými elektrárnami zničila v Jizerských horách téměř všechny lesy v nadmořské výšce nad 700 metry.

V grabštejnské věži visí od loňska Zvon smíření, odlitý právě z výtěžku benefičních koncertů Ludka Vele. „Pro mě není jenom symbolem →

Snímky: Marcela Mrázková

Zvon smíření, který visí v hradní věži od loňského roku.

Prodejna suvenýrů přímo na hradě

Kam na jídlo

Šanci na jídlo je přehršel Pod Grabštejnem, asi 500 metrů od hradu směrem na Hrádek nad Nisou, stojí restaurace **Oáza**. „Je trochu dražší, ale opravdu dobrá,“ říká kastelán Sedlák. „Přímo v Hrádku funguje v sezóně skoro 50 hospod. Na pivo je třeba **Hasičárna**, pěkné posezení je v restauraci u teni-

sových kurtů, nadprůměrně vaří v **Besedě**.“ Klasickou venkovskou hospodou je chotyňská **U Honzejků**.

Při výletu do Jablonného stojí za návštěvu hostinec **U Českého lva** na náměstí. Vynikající podnik! Dobré restaurace nabízí i Bílý Kostel, vesnice ve směru z Grabštejna na Liberec.

Atrakce okolí

Atraktivnost grabštejnského okolí dodává navíc naučná stezka, která vede Chráněnou krajinnou oblastí Lužické hory. Trasa naučné stezky, která měří 10 km, vede podél Lužického přesmyku – geologického zlomu, který ostře odděluje křídové sedimenty (převážně pískovce) na jihu od vyvěřelých hornin (převážně žula) na severu.

Co lze na naučné stezce vidět:

- Přírodní památku Bílé kameny (vyhlášena v r. 1964), která je dokladem zvláštního způsobu zvětrávání středně turonských pískovců. Oblé formy skal jsou podmíněny uspořádáním horniny, jejím rozpukáním a sklonem vrstev.
- Vysoká. Rozhraní geologických vrstev je charakterizováno i odlišnou vegetací. Příkladem závislosti vegetace na geologickém podloží je i vrch Vysoká (534 m), tvořený prvohorní výlevnou horninou – diabasem, porostlý květnatou bučinou. Druhohorní pískovce jižně od vrcholu pokrývá chudý bor s vtroušenou břízou.
- Ostří vrch. Hřeben tvoří příkře ukloněné prokřemenělé pískovcové lavice, jež leží na linii Lu-

žického přesmyku. Ve třetihorách se podle lavic vysunuly žulové komplexy nad mladší druhohorní pískovce. Pískovce byly postupně denudovány, takže se na povrchu objevily spodní vrstvy České křídové tabule – cenomanské pískovce.

● Zbytky zachovalého opevnění hranic z období před 2. světovou válkou jsou v obci Horní Sedlo.

● Horní skály (460,3 m) – komplex sedmi izolovaných skal budovaných pískovci a slepenci. Skály jsou využívány jako cvičný horolezecký terén. Jednotlivé skály se jmenují: Smrtka, Malá smrtka, Gahlerova věž, Dvojče, Liberecká stěna, Sokol a Zub.

● Vraní skály (472 m) vznikly vypreparováním středně turonských pískovců a slepenců zpevněných pronikem čedičové žíly z méně soudržných pískovců. Čedičová žíla vyplňovala puklinu mezi pískovcovými bloky, později vyvětrala nebo byla odtěžena jako chudá železná ruda.

● Popova skála je skalní útvar, který vznikl zvětráním středněturonských pískovců na lužickém zlomu obdobně jako Vraní skály.